

САНА ОЛОХ

12+

2020 сыл
Ыам ыйын
29 күнэ
бээтинсэ
№ 38
(11693)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

Дорогие якутяне!

Сегодня мы отмечаем один из самых добрых и светлых праздников – День защиты детей!

Это праздник детей – самого дорогого, что есть в жизни человека, надежды и опоры каждой семьи, будущего всей страны.

Это праздник родителей и всех тех, кто помогает нашим детям достичь успехов и новых достижений в какой бы они не выбрали области.

Сегодня в нашей республике проживает более 286 тысяч детей. В меняющихся реалиях, особенно важно помнить, что на нас лежит огромная ответственность за их судьбу и здоровье.

Это не только миссия каждого родителя, но и главная задача органов власти, педагогов и общественности.

Для нас безопасность детей и их благополучие являются абсолютным приоритетом. Руководство республики делает многое, чтобы перед детьми были открыты все возможности для гармоничного развития вне зависимости от жизненных обстоятельств. В республике возводятся новые учреждения образования, центры отдыха и оздоровления, дополнительного образования, детские технопарки. Совершенствуются меры социальной защиты, оказывается поддержка семьям с детьми, ведется планомерная работа по повышению благосостояния семей и многое другое.

Дорогие друзья! В этот замечательный праздник хочу призвать вас всех не оставаться равнодушными к судьбе подрастающего поколения!

Пусть детство юных якутян будет беззаботным и ярким! И мы, взрослые, должны сделать все для того, чтобы дети были счастливы. Ведь оберегая наших детей – мы оберегаем будущее всей республики и страны в целом.

Айсен НИКОЛАЕВ,
Глава Республики Саха (Якутия).

Бэс ыйын 1 күнэ – оҕо көмүскөлүн күнэ

Эмдэй-сэмдэй уоллаах кыыс
Эһил-тэһил саастаахтар,
Элэккэйдэр, эйбэстэр,
Эһэлэз тыллаах

бараксаһтар,
Саппарыһа сырсаппар,
Сангарсаппар, үөрэллэр,
Ситим быалыы

арахсыбаттар,
Сизмтиспитинэн

сылдьаппар,
Иллээх буолан оонньуулар,
Илий илииттэн

ылсыһаллар,
Истинг, чараас санаанан
Иэйи кутун туталлар.

Ойор күммүн кизгээтэр,
Оболорум – чыычаахтар
Оройдоруттан сыллаан

ылым,
Орто дойдум аанньаппарын.
Иннокентий АЛЕКСЕЕВ,
хоһооно уонна уруһуйа.

“Тиһэх чуораан” -- онлайн-эрэсииминэн

Быйылгы үөрэх дьылын түмүктүүр выпускниктарга, хаһаангы да кэмнэртэн туспа уратылаах, кэккэ уустуктардаах буолла. “Тиһэх чуораан” бырааһынньыга улууспут 21 оскуолатыгар онлайн-эрэсииминэн ытылынна. Аан дойду үрдүнэн өрө турбут коронавирус дьаһыттан сылтаан, улууспут үрдүнэн 3891 үөрэнээччи төрдүс үөрэх чыппарин кэтэхтэн, дьизлэригэр олорон эрэ үөрэнэн түмүктүүргэ күһэллиннэлэр.

“Тиһэх чуораан” онлайн-эрэсиимин сүрүн чааһа, “Айылгы” сынньаланг киинигэр быһа эфиринэн тахсан ытылынна. Сүрүн дакылааты Чурапчы улуунун үөрэххэ салаатын начаалынньыга Юрий Посельский оҕордо. Юрий Павлович тус эйиитигэр улуус үөрэхтин үлэһиттэрэ, үөрэнээчилэрэ улахан ситиһиилэрин, тэрээһиннэр үрдүк таһымна ытыллыбыттарын абынна, итинэнэ бүтэһик чуораанынан эбэрдэлээн туран, үөрэнээчилэр талбыт үөрэхтэригэр туттарсан киирэллэригэр, кэнэбэскитин үчүгэй үлэһит буолан, төрөөбүт улуустарын, өрөспүүбүлүкэлэрин ааттата туралларыгар баҕа санаатын тизгэ.

Үөрүүлээх чааска Чурапчы улуунун баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокуутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров кыттыыны ыллылар. Андрей Тимофеевич: “Быйылгы выпускниктар уустук кэмгэ үөрэххитин бүтэрээри сылдыабыт, ол эрэри, бу үөрэх дьылын түмүктүүргэ мин саныаһпар, өрөспүүбүлүкэбит, улууспут, бүтүн

үөрэхпит салалталаара бары бииргэ былааннаахтык үлэһээбиппит түмүгэр, бүгүнгү тиһэх чуораанга диэри оройуосмут оболоро дистанционной көрүннэ үөрэнэн кэпсилэр. Маньык уустук кэмгэ киһи санаатын түһэрбэккэ, иннин диэки эрэллээхтик баран иһиэхтээх. Мин санаабар, быйыл биһиги выпускниктарбыт өссө үчүгэй түмүктэри ситиһэн, былырынньытаабыр өссө таһымнаах көрдөрүүлэри көрдөрүөхтэрэ диэн улахан эрэллээхпин”, – диэн тыл этэн туран, сылын аайы туттарыллар Семен Новгородов аатынан стипендияны улууспут бисс бастык үөрэнээччилэригэр туттарда. Быйылгы сыл стипендиаттара:

1. Гаврил Протоdjаконов аатынан Алабар орто оскуолатын туйгун үөрэнээччитэ – Тимур Сивцев;
 2. Степан Макаров аатынан Чурапчытаабы гимназиятуйгун үөрэнээччитэ – Надежда Посельская;
 3. Петр Соловьев аатынан Соловьев орто оскуолатын туйгун үөрэнээччитэ – Евгения Брызгаева;
 4. Георгий Башарин аатынан Сылан орто оскуолатын туйгун үөрэнээччитэ – Сандаара Федулова;
 5. Даниил Барашков аатынан Бахсы орто оскуолатын бастык үөрэнээччитэ – Айаан Аммосов.
- Маньы таһынан соторутаабыта “Европа-Америка” онлайн-матч сүүс-харахтаах дуобакка кыайылаабы, норуоттар икки ардыларынаабы кылаастаах гроссмейстер, Дмитрий Коркин аатынан

Чурапчытаабы ыспартыыбынай олимпийскай эрэллэри бэлэмниир оскуола-интернат дуобакка тиризнээр Матрена Ноговицына уонна Иван Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын 2019 сыллаахха кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрбит выпускникпыт, билигин Максим Аммосов аатынан ХИФУ Тыл салаатын устудьуонката Уйгулаана Николаева онлайн-эрэсиимнэ кыттыыны ыллылар. Улуус выпускниктарын аатыттан харда тылы Степан Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын выпускнига Ариан Собакин эттэ.

2009 сыллаахха Сибээки дьербөтө тутуурдаах аан маннай оскуола боруогун атыллаан, бастагы учууталы кытары үөрэх киэн аартыгын арыйдаахты. Оттон бүгүнгү чуораан олох атын – тиһэх оскуолатаабы дуораан. Кини эһиги оҕо сааскытын уонна инники олоххутун ситимниир суолталаах. Хас биирдиигитигэр умнуллубат кэрэ ейдөбүл буолан, көмүс чуораанынан чугдаара лынгынаан, оонньуу-көр арыстаах оскуолатаабы, оҕо эрдэбинээди сылларытын санатан ааһыабы.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

COVID-19

О ЗНАЧЕНИИ ГИГИЕНИЧЕСКИХ ПРОЦЕДУР
В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ КОРОНАВИРУСАРОСПОТРЕБНАДЗОР
ЕДИНЫЙ КОНСУЛЬТАЦИОННЫЙ ЦЕНТР
РОСПОТРЕБНАДЗОРА 8-800-555-49-43

МЕТОДИКА МЫТЬЯ РУК

КОГДА МЫТЬ?

ДО:

- Приготовления еды
- Приема пищи
- Надевания контактных линз и нанесения макияжа
- Прикосновения к области инфекции кожи, ранам, и другим поврежденным кожным покровам
- Перед проведением манипуляций медицинского характера

ПОСЛЕ:

- Приготовления еды
- Обработки загрязненного белья
- После ухода за больными
- Уборки и работы по дому и в саду
- Кашля, чихания или рвоты
- Контакта с домашними и любыми другими животными

- Работы, учебы, пребывания на открытом воздухе и в общественных помещениях
- Занятий спортом
- Прикосновения к области инфекции кожи и кожных ран
- Посещения туалета
- Контакта с деньгами
- Работы за компьютером и другой оргтехникой
- Поездки в общественном транспорте

— КЭПСИЭХПИН БАҔАРБЫН —

ТАНДАНЫ ИККИС ДОЙДУ ОҢОСТОН

буолуо, Коркин "Кириэн
үөрэн, дыарыктан
диэбитин үрдүнэн
Армияҕа барар буолан

намыһабы ыллаан, этик этэринин нымрыттылар... Саала бары көрөөччүлөрү сүһүөхтэригэр туран иһиттилар. Бу — сааһырбыт тенордар киһи кыабын таһымгар сөхтөрөр сүһүөх үрдүк көрдөрүүлэрэ. Уһулчунулаах айылбаттан бэриллэбит талааннар. Ырыаһыт эрэ барыта маных үрдүк сыанабылы ылбат.

Семен төрүттэрин удьуордаан, айылбаттан кыанар, сымса, күүстээх оҕо этэ. Успуорка бастаан дыарыктаммыт көрүнэ — хайыһар. Одьулуун оҕуолатыгар үөрэнэ сылдьан дыарыктанан, оҕуола хамаандатыгар бастын хайыһардыт буолан, оройуон оҕуоларын күрээбэр хамаанда бириистээх мизстэлэргэ тиксэрэ.

1966 с. Одьулуунга физкультура учуутала Алексей Алексеевич Собакин эрчиһитинэн, ахсыс кылааска сылдьан, 30, 60, 100 м. уһуннаах сүүрүүгэ араас күрэхтэһилэргэ кыайталабыта. Атах ооньууларыгар кыттан эмиз үлүстүк мизстэлэспитэ.

Ахсыс кылааһы бүтэрэн баран оройуон оҕолорун ыспартакыйаадагыгар 100, 200 м.сүүрүүгэ чөмпүүүннээбитэ. Ити сайын улахан дыон ыспартакыйаадагыгар 4 көрүнүгэ: эстафетага чөмпүүүн, ядро аныһытыгар уонна үрдүгү көтүүгэ (1м.57 см.) кыайталабыта. 200 м.сүүрүүгэ иккис буолбута. Бэһис көрүнүгэ: волейболга одьулууннар бастаабыттара.

Дьэ, ити сайын Семен убайынан Уйбаанын, тириэһэрдэрэ Алексей Собакин батыһынанан, ыһахтары кэрийэн, хас да көрүннэ ширсэн, 10-тан тахса мүһэни ылан күннээбиттэрэ. Семен Мугудай ыһаһар кылыһа 38м.66 см. түспүт. Ол сыл Чурапчыга ыстанаҕа 39 м.22 см.түспүтүгэр маастар нуорматыгар 28 см.тийбэтэҕин эппиттэр.

Сэттиһи бүтэрэн баран, 1966 с.сайын Сена Саха АССР 5-с ыспартакыйаадагыгар кыттыбыта. Кыра бөлөххө тустууга ыһаһыныгар иккис буолбута. Онуо "Спартак" стадионуга Д.П.Коркин Эдьигээнтэн кэлэн тустубут Роман Дмитриев, Таатта уолун Илларион Федосеевы уонна Сенаһы "Чурапчыга кэлэн дыарыктанын" диэн ыһырыта. Романнаах Илларион Коркинна кэлбиттэр этэ. Сена сүүрүүгэ-көтүүгэ ордуу дьуордаах курдук сананан уонна таптыыр тириэһэриттэн Алексей Собакинтан араасыйаары, Коркинна кирибэккэ хаалбыта.

Тохсус кылааска кириэр сайыннар Д. Коркин ыһыртан ылбыта. Ити кэмгэ интэринээт-оҕуолааҕа Саха сириг аатын ааттаппыт Роман, Гаврил Дмитриевтэр, Николай Захаров-Сахаачча, Владимир Андросов, Семен Окоемов, Александр Иванов, Семен Морфун, Павел Васильев, Садот Стручков о.д.а. чулуу бөбөстөр үөрэммиттэрэ, эрчиһибиттэрэ. Анаардас Семен кылааһыттан 16 уол успуорт маастара буолбута.

Дмитрий Петрович Сенаһы сүүрүүнэн, атах ооньуутунан дыарыктанарын бырактарбыта. Арай волейболга, баскетболга оҕуола хамаандатын хапытаана этэ. Ол сылларга оройуонга чөмпүүүннээбиттэрэ, Сена икки төгүл Бастыҥ ооньуочу буолбута. 9-с кылааһы бүтэрбитин кэнниттэн Ростов-на-Дону туста бар диэн Коркин ыһырытын барбака хаалбыта. Онтон онуска үөрэнэ сылдьан улаханньык ыалдьан, сайын аны доҕоро Николай Захаров-Сахаачча суорума суолламмытын истэн, айманан, уруксу эдэр киһи кэтэмээйи санаата баһыйан да

аккаастаабыта.

Армияҕа Благовещенскай куорат Забайкальетааҕы байыаннай оҕурука тустууга 74 кг. чөмпүүүннээбитэ. Армияттан кэлэн баран сунньун өлөрөн, үс ый устата балыһаҕа сытан тахсыбыта. Онтон ыла тустуутун тохтоппута.

Ол кэнниттэн Семен Чурапчыга Олох-дьаһах кэмбинээтигэр көмүс уһунан кириэр. Үлэтир кэмгэр таатталарга 30 хомууу оһорбута. Онтон промкэмбинээккэ столларынан үлэлээбитэ.

1978 с. Түүлээхтэн төрүттээх, Чурапчы промкэмбинээтигэр экономистыыр Александра Тарскаяны кытта ыал буолан, Уус Алданга бастаан Түүлээххэ көһөн кэллэлэр. 1981 сылтан Поисеевтар Танда ыала буолаллар.

Семен Иванович киһи хочусунайга ханыгаарынан уһунуу үлэлээн пенсияҕа тахсыбыта. Үчүгэй үлэтин үтүс наҕараадалара туһулууллар. Үлэтин, ыллырын таһынан Семен Иванович пиэр аныһытынан дыарыктанан улууска чөмпүүүннээтн турар. 40 сааһыттан волейболга көспүтэ. Тандалар 2000 сыллаахха диэри иннилэрин кимгэ да биэрбэтэхтэрэ. 1996 с. өрөспүүбүлүккэ Тихон Готовцев бириһигэр үһүс мизстэҕэ тиксибиттэрэ. Бэтэрээ ыспарсымыанна 60 сааһынан "Сахаа" бочуоттаах маастара ааты иҥэрбиттэрэ. Ону таһынан сүүрүүгэ уонна тустууга улуус ыспартакыйаадагыгар нэһилиэгин чийдин көмүскээбитэ.

Семен Поисеев өссө биэр айар дьуора — көмүс, мас уһун барда. Билигин саха иһиттэрин оноро сылдьар. Маны таһынан сааһыт, балыксыт үтүөтэ. Соторутаабыта "Якутия мастеров" диэн мас оһоһуктарынан быһастаҕа кыһына.

Ыал ийэтэ Александра Николаевна Герой Егоров аатынан соһуоска кылааһынай экономикһынан, соһуос ыһылыһытын кэнниттэн "Танда" ТХПК-га буһааһырынан үлэлээбитэ. СӨ тыа хаһаайыстыбатын туйгуна. Байаҕантай нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо. Поисеевтар 4 оҕолоро бары үрдүк үөрэхтээх исписалиистар, улахан уол Семен — Орто Халымаҕа военком, Светлана — Дьоккуускайга тутуу компаниятыгар буһааһыт, математика билимин хандьыдаата, Саргылаана — математика уонна информатика үнүстүүтүн доцента. Александр — Суоттутаабы тыа хаһаайыстыбатын техникумтар системин администратор.

Поисеевтар Семен Иванович балтын уолун 10 сааһыттан итэн, оҕуоланы бүтүртэрэн, олох суолугар үктэнэрбиттэрэ. Билигин аны быраатын уолун 2 сааһыттан сиэнэрин курдук көрөн-истэн, иитэ сылдьаллар. Ааспыт сылга СӨ Абаларын Лигата Семен Ивановичы "Аба статуһун үрдэтигэр уонна дьиз кэргэн институтун бөбүргөтүүгэ кылаатын иҥин" диэн мэтээлинэн наҕараадалаабыта.

Байаҕантай нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо Семен Поисеев Танданы иккис дойду оҕостон, дыон-сэргэ өйөбүлүн ылан, ытыктабылынан туһанан олоһор, күтүн туттарбыт дойдутун туһунан хоһоонугар холуйан, ырыа айан ылтыы сылдьар.

Мария МАКЕЕВА,
Уус Алданнааҕы "Мүрү саһарҕата" хаһыат
уопастыбаннай кэрэспэдьиэнэ.

Семен киһинэ түспүт сирэ — Чурапчы оройуонун Одьулуона. Ийэтэ, аҕата иккиэн — Кэбээйигэ көһөрүүгэ сылдьыбыт колхозтаахтар. Сена — ыалга төрдүс оҕо. Киһи араас дыарыга элбэх. Ол да буоллар, Уус Алданга ырыаһыт быһыһытынан биллэринэн, бастаан ырыаҕа сыһыанын сырдаттым. Олох кыра, иккис кылааска үөрэнэ сылдьан ыллаабыт. Онтон ыла олобун устата ыллаан-туойан кэллэ. Амурскай уобаласка Армияҕа сулууспаһыыр кэмгэр ырыанан дыарыгыран, араас чаастары кэрийэ сылдьан элбэх кэниһэрдэргэ кыттыбыт. Кэргэнин дойдутугар Уус Алданга көһөн кэллэбин утаа, 1979 сыллаахха, "Мүрү" ырыа куонкуруһугар кыттан лауреат буолбута. Кэлин сылларга "Мүрү" күрэххэ хаста да кыттан лауреат буолар.

Лирическэй тенор куопастаах Семен Поисеев ырыаҕа ситиһиллэрэ элбэхтэр. Олортон бэйэтэ 1995 с. "Дьоккуускай-95. Сана ааттар" диэн өрөспүүбүлүккэтээди куонкурука 1-кы истизлэннээх лауреат дипломун, 2003 с. "Покоее мужское братство" күрэххэ "Бастын солист" ааты ылбытын, 2006с. ырыалара диэксэ уонна видеоклипкэ уһуллубуттарын уонна, биллэн турар, 2007 с. "Дьизэрэй" ансаамбыл 25 сылынан СӨ культуураһын туйгуна ааты ылбытын ааһар. Анаардас 2010 сыллаахха Кыайыы 65, улуус 80 сылларыгар нэһиликтэр эстафеталарыгар уонна "Кыайыһыны уһансыбыт ырыалар", "Көхтүбөт талаах" күрэхтэргэ, онтон кэлин өрөспүүбүлүккэтээди, улуустааҕы бэстибээллэр лауреаттара буолбута.

"Дьизэрэй" норуодунай ансаамбылга Семен Иванович, хара тэриллээбиттэн ыллаан, төһө да сааһырдар, эдэрдэри көбүлээн тэһиэ сылдьар, айаһаһар. Ааспыт сылга Саха НККК "Эн сулуусун" күрээбэр кыттан, "Покоее мужское братство" куонкурука ыраах Бүлүүгэ тийиэн, ырыаҕа бэринии холбоһуун көрдөрбүтэ.

"Мүрү саһарҕата" хаһыат 2005 с.тохсунньу 29 күнүгэр "Тенордар Семен Поисеев, Аркадий Самсонов" диэн ыстатыйатыгар Г.Аргунов "Дьизэрэй" ансаамбыл күүстээх тенордара Семен Поисеев, Аркадий Самсонов, ыстаал ыстаалга саалларын курдук, күүстээх, хатан куопастарынан иккис октава ля нотатыгар тийиэ үрдүгү биэс ахсаанна тийиэ тардан лыгкыната турдактарына, атын үс куопастар күүс-көмө буолан, ля мапай октаватын

ҮГҮС ЫЧЧАТЫ ИДЭБЭ БЭЛЭМНЭЭТЭ

Быйыл Чурапчытааҕы колледж 20 сылын туолар, оттон орто анал үөрэх кыһата буолбута 15 сыла. Бу колледж тыа сирин ыччатын бырамыысыланнаска сыһыарар сыалтан, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бэрэсидьиэнэ Михаил Николаев бэс ыйын 20 күнүгэр 178-РП №-дээх «Абитуриеннары 2000-2001 үөрэх дьылыгар ылыы» дьин уурааба тахсыбыта. Онон 4 анал идэбэ — туууга, геологияга, хайа үлэтигэр, электротехниккага, аэропорт хомуйуу сааламмыта. Дириэктэринэн Альбина Степановна Иустинова аналммыта. Оттон алтынны 27 күнүгэр 2000 сыллаахха 556 №-дээх «СГУ филиаллара, колледжтар тэриллиилэрин» туһунан Бырабыыталыстыба уурааба тахсыбыта. Бу уураах тахсарыгар улахан сыраларын биэрбит дьоннорунан дириэктэри, улуус баһылыгын социальнай болпуростарга солбуйааччы, кэнники орто анал үөрэх уонна каадырдары аттаран туруоруу министриин солбуйааччы Альбина Степановна Иустинова, урукку үрдүк үөрэх уонна наука кэмитиэтин бэрэссэдээтэлэ Роман Романович Ноговицын, Университет оччотобу ректора Анатолий Николаевич Алексеев, Нерюнгритааҕы технической үнүстүүт дириэктэрэ, профессор Анатолий Васильевич Самохин, г.м.н.д. Валерий Мефодьевич Никитин, университет үөрэтэр-методической отделын начальнигыга, билигин үөрэх министриин бастакы солбуйааччы, г.н.д. Михаил Юрьевич Присяжний буолаллар. Ол кэмтэн ыла колледж тэрийиңэ улахан үлэлэр сааламмытара: колледж балаһыанньата, штатнай расписанията, былааннары ылыныы, үөрэх былааннарын аттары, үөрэтэр-методической өттүнэн хааччыллыы оһоһуллубуттара. Мана дабатан эттэххэ, бу саалааһынна СГУ инженернэй-технической факультетын уонна СГУ Нерюнгритааҕы технической үнүстүүтүн преподавателлэрэ, доценнара уонна профессордара улахан көмөнү оһорбуттара. Ол курдук, т.н.д., профессор Валерий Афанасьевич Прохоров, кураторбыт, т.н.к. Анатолий Тимофеевич Копылов, т.н.к. Анатолий Афанасьевич Герасимов уонна да атыттар күүс-көмө буолбуттара. Оһолорбут колледжка икки кууруту бүтэрэн баран, салгыы университетка уонна Нерюнгритааҕы үнүстүүккэ баран үһүс куурустан салгыылара. Бизс сыл устата барыта 71 устудьуон бүтэрэн, салгыы үрдэтинэ барбытара.

2004 сыллаахха университет уларыан, ХИФУ буоларынан сибээстэн, университет филиалларын дьылбалара эмиз биллибэт этэ. Эмискэ үлэтэ суох хаалар куттал үөскээбитэ. 2004с. күһүн, үрдүк үөрэх кыһатын филиалларыгар,

бэрэстэбиитэллэригэр анаан, орто анал үөрэх министриистибэтин мунньага буолбута. Мунньагы министри бастакы солбуйааччы Иван Егорович Егоров сапайан ыппыта. Бу мунньахха университет филиалларын орто анал үөрэх систиэмэтигэр уларытыы болпуроһа көрүлүбүтэ. Сүбэ мунньах түмүгүнэн университет филиалларын орто анал үөрэх систиэмэтигэр көһөрүү туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бырабыыталыстыбатын уураабын бырайыагын бэлэмнээһиннэ хамыһыһа тэриллибитэ, онуоха хамыһыһа бэрэссэдээтэлинэн, алын уонна орто анал үөрэх управлениетин оччотобу сапайааччыта Степан Иванович Москваитин аналммыта. Бизс университет филиалтан Таатта филиала ол кэмнэ сабыллан хаалбыта. Сыралаах үлэ кэнниттэн муус устар 20 күнүгэр 192 №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бырабыыталыстыбатын орто анал үөрэх тэрилтэлэрин Чурапчыга, Покровскайга, Сунтаарга уонна Ньурбага аһыллытын туһунан уурааба тахсар. Бу уураах тахсытыгар күүс-көмө буолбут оччолорго Бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлин көмөлөһөөччүтүгэр Иван Михайлович Андросовка махталбыт улахан. Колледж дириэктэринэн Владимир Аноплоневич Федоров анаан, кылаабынай бусуалтырынан Клара Ивановна Попова, үөрэтэр-методической үлэбэ дириэктэри солбуйааччынан Евгений Викторович Попов, иитэр үлэбэ Василий Васильевич Лукин анаан үлэлэрин саалаабыттар. Итинтэн ыла, колледж сайдыытын тэрэһин үлэлэрэ саалаанар. 2005-2006сс. үөрэх дьылыгар уопсайа 3 идэбэ 50 буддьут мистэтигэр абитуриеннары хомуйуу хампаанньата саалаанар. Бастакы аһыллыбыт идэлэр:

- «Монтаж эксплуатация оборудования и систем газоснабжения»;
- «Теплоснабжение и теплотехнические оборудования»;
- «Менеджмент».

Бу исписээлинэстэргэ үөрэтэр былааннар, оробуочай

бырагыраамалар, методической разработалар оһоһуллубуттара. Үөрэх процеһыгар улахан көмөнү университет үлэһиттэрэ — технической наука хандьыдаата, ИТФ ТГВ кафедратын сэбиэдиссэй Виктор Наумович Иванов, ДьГТХА үп кафедратын сэбиэдиссэйэ, экономической наука хандьыдаата Марианна Михайловна Терютина, социологической наука хандьыдаата, ФЭИ дириэктэрин наукага солбуйааччы Оксана Дмитриевна Романова, педагогической наука хандьыдаата Любовь Дмитриевна Варламова, ФЭИ старшай преподавателэ Сергей Прокопьевич Аммосов оһорбуттара. Үөрэтии былаанын оһорууга, методической үлэлэргэ улахан күүс көмөлөспүт, сүбэлэббит-амаалабыт киһинэн ССРС үтүөлээх учуутала Аграфена Васильевна Ноева буолар.

Матырыйаалынай бааза болпуроһа ыарахан этэ, ол гынан баран улууспут баһылыга Иннокентий Николаевич Аммосов уонна улуус мунньагын бэрэссэдээтэлэ Григорий Викторович Смирников сапайааччылаах дьокуутааттар Чурапчытааҕы колледж улууспутугар сүткэн суолталааһын өйдөөн, урукку «Агрострой» тэрилтэ хонтуоратын үөрэтэр-лабораторнай куорпус оһосторбутугар уонна урукку халытаалынай тутуу управлениетин хонтуоратын уонна сирин оперативнай управлениебэ биэрбиттэрэ. Бу дьылэргэ үөрэнэргэ, оһорорго сеп түбэһэр усулуобуйаны тэрийэн, элбэх өрөмүөн үлэтэ ытыллыбыта. Балаһан ыйын 1 күнүттэн 2005с. бастакы устудьуоннарыт үөрэхтэрин саалаан барбыттар.

Үөрэхпит 70% үөрэтэр уонна производственной практика буолан социальнай партнердары кытта үлэлэһи болпуроһа күүскэ турбута. Ол курдук, «Ленгаз» акционернай уопастыбаны, ОДКХ министриистибэтин, СӨ ОДКХ унитарнай тэрилтэтин, «Якутгазстрой» уопастыбаны, «Сахатранснефтегаз», ДСК акционернай уопастыбаларын, муниципалитеттары кытта биіргэ үлэлэһи дуоһабардарын түһэрсэн, устудьуоннарыт практикага

барыылара уонна үлэбэ киіри болпуростара быһаарыллыбыта.

2008 сылга «Сельхозтехника» икки этээстээх таас дьизтин улууспут колледжка биэрэн, реконструкциялаан, кэнэтигэ улахан үлэ ситиһиллибитэ. Онон эбии идэбэ үөрэтии куурустара аһыллыбыттар. «Экономика и бухгалтерский учет», «Монтаж наладка и эксплуатация электроснабжения гражданских и пром. зданий».

Оттон 2011сылга «Строительство эксплуатация зданий и сооружений» дьин исписээлинэс аһыллан, лицензия ылбылпыт. 2011 сылга үөрэтэр исписээлинэстэригэр аккредитацияны ааспылпыт.

2010 сылтан дириэктэринэн Евгений Викторович Попов анаан, матырыйаалынай бааза сайдыытыгар күүскэ үлэлэспитэ. Ол курдук, ити сылларга «Сельхозтехника» хаарбах туруктаах мастарыскайын өрөмүөннээн, реконструкциялаан үөрэтэр мастарыскайдар, лабораториялар тэриллэн, сана үөрэх ыстандаарыгар сеп түбэһиннэрен, үөрэтэр оборудованиелара ситиһиллибиттэрэ-хоторуллубуттара. Мастарыскайдарга онорон таһаарыы, внебюджет хамнааһыныгар үлэлэһи күүскэ барбыта.

Билигин колледжка алта орто анал үөрэххэ, 17 бөлөххө 343 оһо күнүскү, 85 оһо кэтэхтэн үөрэнэр. Онуоха өрөспүүбүлүкэбит отучча улууһуттан бааллар. Маны таһынан колледж эбии үөрэхтэһиннэ уонна оробуочай идэлэргэ бэлэмниир.

Чурапчы колледжа 20 сыл устата барыта 915 исписээлини үөрэтэн таһаарда. Ыччаттарбыт Өрөспүүбүлүкэ араас муннуктарыгар, бырамыысыланнас сапастыгар үлэли-хамсыы сылдьаллар.

Колледжпыт өссө да сайда, устудьуоннарын ситиһиллэринэн ааттана турдун.

Николай Ефремович ПОПОВ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин профтехүөрэхтэһинин туйгуна, Российской Федерация орто анал үөрэхтэһинин бочуоттаах үлэһитэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин профтехүөрэхтэһинин бэтэрээнэ.

— БИИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР —

Арыылаахха-тиһэх чуораан

Ыам ыйын 25 күнүгэр Дойдубут хас биірдии муннугар тиһэх чуораан чугаарда, быйылгы оһуоланы бүтэрээччилэри олох киэн аартыгар атаарда. Аан дойдуга бүрүүкээбит уустук балаһыанньанан сибээстэн, хас биірдии оһуолаба бу күн «онлайн» эрсииминэн тэрээһиннэри ыыттылар.

Т.М. Каженкин аатын сүгэр Арыылаах орто оһуопатын учууталлара, тэрийээччилэрэ быйылгы бүтэрээччилэрин дистанционнай ньыманан «zoom» мобилнай сыһыарыы нөнүө тахсан эбэрдэлээтилэр. Барыта 6 выпускник дьизэттэн оһорон кыттыыны ылла. Оһолору эбэрдэлээн, оһуола дириэктэрэ Владислав Скрябин, үөрэллүт учууталлара, төрөппүттэр о.д.а. тыл эттилэр. Барыга көхтөөх, инники күөһнэ сылдьар үөрэнээччилэри бэлиттээтилэр.

Этэргэ дьылы, бу күн — устуруйаба хаалар бэлиэ күн. Аныгы технология сайдыыт кэмигэр сатабыллаах өй-санаа көмөтүнэн киһи элбэх араас ньыманы туһанар уонна баһылыыр кыахтаах. Оттон быйылгы үөрэх дьылын бүтэрээччилэри олох киэн аартыгар атаарыаһын, инникитин ыарахаттартан толлубакка, иннигит дьизки эрэллээхтик хардыылаан иһин, үүнүк-сайдын дьин баһара хаалабыт.

Мария МАКАРОВА.

Чөмгүчүк

Оболорго уонна дыахталларга аналлаах сыһыары

МЕХАНИКА МАССЫЫНАНЫ БАҢЫЛААБЫТ КЫРГЫТТАР

суох буолара. Урут билинни курдук такси, индрайвер енгөтө суоҕа. Онон оболорбун уһууаанынан, оскуоланан таһар сыалтан праваны ылар ирдэбил туруоруммутум.

Бастагы тимир көлөм «Сузуки-Эскудо» этэ. Ол кэнииттэн УАЗ-ынан сылдыбытым. Бастаан хайдах эрэ кыбыста саныыр этим, кэнииктэн үөрэммитим. Механиканы ыттарга сүрүнэ ыксааһыаха, ыгылыымыаха, суол быраабылатын үчүгэйдик билиэххэ наада. Оччого киһи бэйэтигэр эрэллээхтик, холкутук сылдьар.

2018 сыллааха Чурапчыбытыгар «Хаар айан» күрэх буолбутугар холонон көрбүппүт. Ол сыл сааһыгар Нам улуугар «Автоледи» кыттылаах ерөспүүбүлүкэтээҕи «Хаар айан» буолбута. Онон тимир көлөлөөх суолпар дьүөгэлэрбинээн баран кыттан, билсэн, уопут атастаһан кэлбиппит. 2019 сыллааха Төһүлүгэ иккис сырыыбытыгар кыттан, 3-с миэстэҕэ тиксэн дыглонон, үөрүүбүт үксээн кэлбиппит. Бэйэбит бас билэр, «Хаар айанна» аһамыт оноһуулаах массыынабыт суоҕа уопуттары атахтыыр.

Билигин сэттис массыынабын илдьэ сылдьабын, семейнэй «НОАХ». Дьахтар киһиэхэ автомат массыына ордук диэн этэбин.

Ирина БАРАНКЕВИЧ,
«Солнышко» уһууаан үлэһитэ,
3 уол ийэтэ:

2010 сыллааха үс ый үөрэнэн баран, 2011 сылга кулун тутарга праваҕа туттарбытым. «Арчы» үөрэтэр киингэ Тимофей Тимофеевич Ноговицынга үөрэммитим. Теория эксаменин туттаран баран, салгыы халлаан куоһ өнөөх «Жигули» массыынаҕа ытыыны туттарабыт. Кэргэним туттарарын көрө тиийбитэ. Киһиэхэ туттарар курдук сананан олус долгуйбутум. Атыһар опорор ГАИ үлэһитигэр да, учууталбар да наадыһаппын, хайдах эрэ кэргэним хараҕар сыһа-халты туттубатах киһи диэн эрэ санаа баара. Ити курдук барытын тутатына туттаран, оччолорго сана пластикой праваны тутан дыолломмутум.

Кыра эрдэхпинэ аҕам массыынаҕа сыһыарбыта. Уруул, сцепление, туормас диэни билэн, ол эрэри ускуораска угуу диэни үчүгэйдик үөрөппэтэбин, кэлин кэргэним үөрөппитэ.

Бастагы массыынам Чурапчыга киэнник биллибит «Синтай» көлүөһэлээх тентовай УАЗ-ик этэ. Бэйэ хомуйан оноруу буолан, туормаһа ситэ үлэлээбэт, сиркилэтэ суох, поворотката үлэлээбэт этэ. Сорох сирдэргэ туормаһа туппака, ручниктаан, суолга элбэхтэ алдьанан, көрдөөх сырыыларым элбэх этэ. Ити буһуум-хатыым миэхэ элбэх уопуту биэрбитэ массыына да чааһыгар быһаарсар буолбутум.

Киһи массыына ытыыан наһаа баҕарар буоллабына, «киһи сатаабатаҕа диэн — суох» дииллэрини, хайдах да массыынаҕа ыттарга бэлэмнээх буолар дии саныыбын. Мин, холобур, анаардас кимтэн да тутулуга суох бэйэм массыына ытыам этэ диэн үөрэммитим. Правабын ылаат, төһө да эргэ тентовайга олодорбун, бэйэбин олус дыоллоох киһинэн аабынарым, астыныһы-дуоһуууну ыларым.

Чурапчыга ытыллар «Хаар айанна» Даша Тарабукина «кыргыттар кыттар буоллулар, механиканы ыттар кыргыттар наадалар» диэн, миэхэ суруйбут этэ. Эрдэ өрүү кэргэним кыттар буолан, хайдах эрэ эр киһи эрэ кыттыахтаабын курдук саныырым. Оболорбор кэпсээбиллэр, харахтара уоптана, үөрэ түспүттэрэ, ийэбит эмиз кыттар буолла, биһиги ийэбит УАЗ-ынан күрэхтэһэр диэн эбэлээх эһэлэригэр кэспии охсубуттара. Онон көбүлүүр күүтү ылан, Сардана Коминалыын лаара буолан кыттан, 1-кы миэстэ буолан хаалбыппыт. «Хаар айанна» анаардас адреналин, эмоция ылаары кыттыаха сеп. Күрэхтэһэри туран, долгуйуун, массыынаҕа кытта сибээстэһиин, кэпсэтиин, кыайыыга дьулуруун барыта түмүллэн, олус күүстээх чувствонь үөскэтэр.

Билинни массыынам УАЗ ликап-Патриот эмиз механика. Дьиз кэргэнинэн бары массыынабын олус сөбүлүүбүт. Уопаттарым эмиз тизхиныкэҕэ сыстаас буола улаатан эрэллэр.

Кыргыттарга массыынаҕа ыттаран толлукан, бэйэбитигэр эрэллээх буоллаххына, барыта табыллыа диибин.

Чурапчыбытыгар өр сыллаах уопуттаах, механика массыынаҕа баһылаабыт, ону ааһан «Хаар айан» курдук улахан күрэххэ кыттыбыт кэрэ аһаардар элбэҕэ суохтар. Бүгүнгү нүөмүргэ киһилэри кытта кэпсэтиибин таһаарыахпын баҕарабын.

Мин бэйэм суолпар аҕалаах буолан, оскуола эрдэхтэн эмиз массыынаҕа интэриэһиргиир, өрүү инники олбоҕу былыһаһар, ол олоһон эрэ аҕам хамсаныытын кэтээн көрөр, суол быраабылатын үөрэтэ иһэр буолааччыбын. Биридэ эмэ алааска үөрэттэбинэ, үөрэтэн иһэн, устунан хайдах сатаабаһын диэн кыһыран барара. Уопуттаах киһи көрөрүгэр кыраны да сатаабатым кыһылаах буолан эрдэҕэ... 2009 сыллааха правабын ылбытым. Бастагы эксаменнэр аҕам трафарет беҕөнү аҕалан суоттаа диэн ууран кэбистиппин, сарсыарда 4 чааска диэри үөрэтэн баран, 8 чааска туран туттара барбытым. Оччолорго 2 сыһаалаах буоллаххына туттарар этин, мин 3 сыһааланан хаалан, аҕабыттан мөбүлүбүппүн өйдүүбүн. Оттон бэйэм санаабыр бастагы сырыыга үчүгэй көрдөрүү диэн сыаналанан тахсыбытым. Билигин саныыбын бэйэбин олордон баран сөбүлүүбүт ыттан кэбистэххэ, киһи дэбигис үөрэнэр эбит. Оттон аттыгар ким эрэ ыйар-кэрдэр буоллабына, илиин-атабын бааллар курдук. Ханньык массыыналары ыта сылдыбытым уонна билинни массыынам туһунан «Дуолан» сыһыарыыга сырдатан турардаахпын.

Оттон бу кэпсэппит кыргыттарым хайдах массыына ыттарга үөрэммиттэрин, туох санаа киһилэри салайбытын, улахан суолга сүрэхтэнилэрин, «Хаар айанна» кыттыыларын, ханньык массыынаҕа ордороллорун туһунан тугу кэпсиппиппин сэргээн, аабын.

Ульяна ИВАНОВА,
Ыспартыыбынай бэлэмнээх
буолуу киинин экономика:

Массыынаҕа кыра эрдэхпиттэн ыттар этим. Үөрүйэҕи аҕам инэрбитэ. Бастаан «Москвич», онтон УАЗ массыыналааҕа. Ону ыттар баҕаттан, үрэххэ сууҕа барарбыт. Оттуу кэлэ-бара эмиз ыттарым, ону таһынан

оҕо тыраахтары ыттарым. Онон механиканы ытыы миэхэ уустуктары үөскөппэтэҕэ. Оскуоланы бүтэрдэхпинэ хайаан да праваҕа туттарыам диэн

баҕа санаалаабым. 2004 сыллааха үлэһит буолан баран, праваны ыла иликпинэ, бастагы иномарка (спринтер) массыынабын атыыласпытым. Оччолорго автоырынак диэн Бүлүү траҕар баара, оно аан маннай автомат массыына диэннэ олоһон, куорат устун, ону ааһан паромунан туораан, Чурапчыга диэри бэйэм ыттан кэлбиппит.

Массыынаҕа ыттарга бэйэҕэ эрэллээх буолуу, суолу, уруулу чувствуйдуур уонна сүрүнэ суол быраабылатын билии ирдэнэр буоллаҕа.

Билинни автомат массыыналар үйэлэригэр киһи механикаттан тэйэ быһыытыгар. Онтон олоһон ыттан бардахха, урууку үөрүйэҕин тиллэн кэлэр эбит. Ол холобурун «Хаар айанна» билбиппит. Бу күрэххэ кыттыабын диэн Ира Кривошапкина тыл көтөхпүтэ. Үчүгэйдик бэлэмнэммэххэ, күрэхтэһэ үөрэммэтэх суолбутунан, хаһан да ыттан көрбөтөх массыынабытыгар олоһон күрэхтэспиппит олус долгуйуулаах этэ. Массыынабыт кыаммакка, старка хойутаан хаалан, төрдүс кэлбиппит.

Кэргэмминэн 2006 сыллааха массыына перегоннуур этибит. Иккис биридди массыынаҕа сүүрдэн аҕаларбыт. Ити — улахан суолга сүрэхтэниим. Кэники «Автодилары» кытта автопробегинан Хаандыҕа баран кэлбиппит.

Билигин Хайс-миллионник массыыналаахпыт. Биһиги элбэх оҕолоох дьиз кэргэни минивэн ордук. Бу массыынабын холкутук ытабын, бэстээххэ бородуукталаан кэлэбин. Кыра массыыналартан Тойота-премионы ордорбун. Дьахтар массыынаҕа ыттарга олус үчүгэй, кэргэним илиитин-атабын манаабаһын, аралдьыппаһын. Бэйэ наадаларынан ылын да, хаһан баҕарар, ханна баҕарар барыаха сеп.

Ирина КРИВОШАПКИНА,
«Ньургунун» уһууаан үлэһитэ,
4 оҕо ийэтэ, биер сиэн эбэтэ:

2007 сыллааха Сана Дьылга кэргэним бастагы тимир көлөбүн бэлэхтээбитэ. Онон ылата күн бүгүнүгэр диэри массыына — арахсыспат, эрэллээх доборум. «Арчы» үөрэтэр киингэ суолпар идэтигэр үөрэммитим, оччолорго халлаан куоһ дьүһүннээх УАЗ-икка үөрэнэрибит. Ол иннинэ эргэ «Волга» массыынаҕа ыта үөрүйэх буолан, эксаменнэрбин чэпчэкитик туттарбытым.

Кэргэним суолпар буолан, куруутун дьизэбитигэр

Обо –киһи дьоло, инники эрэлэ

Обо кута уйдарар,
Куйаар угууар алыбыгар,
Көтөр чабыл сулустарга,
Көнгүл үстөр былыттарга.

натуральной аһы аһыырыгар кыһалпыаха.

- Обо тугу бадарарын чолчу быһааран, кинизэх сүбэ-ама бизиэххэ.

- Обону хас биридди күннэ туох эрэ туһалаабы, кедьүүстээби оноруоха, күнү-дьылы халтайга ыытымыаха диэн өйгө-санаабы иитиэххэ.

- Кыра сааһыттан обо дыһа үлэтигэр сабалаан, чолчу толорор тус эбээһинэстээх буоларын тобулуоха.

- Өбүгэлэрбит «обобут биһигини иитиэ», «туйахпытын хатарыа», «бурубутун салгыа», «көмүс унуохпутун көтөбүө, алтан унуохпутун аранастыа» диэбит төлкө-төрүт тылларын сайыннаран, аныгы сиргэ таһааран, үтүө үүнэр көлүөнэбэ тиксэриэххэ.

Сааһыламыт санааны олоххо киллэрэр сыалтан үчүгэйи түстүүр, иити-үөрэтии араас ньымаларын аттаран.

- Обону булка-аска, тутта-хапта сылдыһыга, атын да сыһыаннарга батыһыннара сылдьан, көрдөрөн уһуйуоха.

- Обо көрдөрө-көрдөрө кинизэх тийимтиэ ғына, тыһынан-өһүнэн сүбэлээн, иити бары ньыматын дьүөрэлээн үөрэтиэххэ.

- Обону итэҕэһи-быһаҕаһы сирдээхтик ыйа-ыйа сэмэлээн уонна сүбэлээн, үөрэтиэххэ-иитиэххэ.

- Обону абааһы көрөн буолбакка, обо буруйун абааһы көрөн мөбүөххэ.

- Кыһыһыннарбат, санаатын түһэрбэт курдук сирдээхтик сэмэлээххэ.

- Обо хайдах буолары, тугу ғынары холкутук өйдөтөн бизиэххэ, сүбэлээххэ.

- Обо буруйдаабын, буруйа суоһун быһаараары эбэтэр улаханлык долгуйбутун, ыга уолуйбутун уоскутаары, уйулбата хамсаабытын оннугар түһэрэри, эр-биир наллаан кэпсэтиэххэ.

- Обо хайдах быһыыга-майгыга, хайдах сөпкө быһыыланаахтары, тугу хайдах туттуохтары кыһанан-мүһүнэн, бары өттүнэн үйэ-хаайа сүбэлээн такайыаха.

- Обо биллэрэри, кинизэх өйдөтөн, бири элбэхтик хос-хос этэн, быһааран талкыйыаха.

Оччотугар оболорбут барахсаттар чугас дьонун истинник ылына, санааларын этэ үөрэниэхтэрэ, сана сабаҕтары арыян, ыраах сирдэринэн сырдыгы-кэрэни батыһыахтара, үөрэхтээх киһи буолан, үүнэн-сайдан тахсыахтара, дойдуларын-дьоннорун ааттарын ааттыахтара турдаҕа.

Түмүккэ Чурапчыбыт дьонун-сэргэтин Обо көмүскэтин күнүнэн эбэрдэлиибин! Оболорбут бырааптарын көмүскүүргэ, доруобуйаларын харыстыырга, дьоллоох обо сааһы бэлэхтииргэ күннэтэ түбүгүрүөбүн, билиэбин-көрүөбүн, үлэлиэбин-хамсыабын.

Парасковья ПОПОВА – ТУСКУЛААНА.

КЫАЙЫ КҮНЭ

Кыһыл быһаахтары өрө анньар
Кыайы 75 сыла бу кэллэ.
Кыайыт саллааттары уруйдуур
Кыһыл болуоссат бу көстөр.

Кыайыт саллааттар уруйданныннар,
Кинилэр аттыбытыгар бу бааллар.
Кыайыт саллааттар хаамыстыннар,
Кыһыл болуоссаты толордуннар.

Айтал ЗАХАРОВ,
6-с «в» кылаас үөрэнээччигэ.

ОБОЛОРБУТ КЫАЙЫНЫ УРУЙДУУЛЛАР!

КЫАЙЫ КҮНЭ

Сэрби умайар уотун тохтодон,
Саллааттар кыайыны аһалыттар.
Суту-курааны барытын тулуйан,
Сахалар кыайыны уһансыттар.

Сирбитин өстөөхтөн босколоон,
Саллааттар Берлингэ тийбиттэр.
Саалахтан самныбат саллааттар
Сахабы салама илбиттэр.

Лида БОРИСОВА,
6-с «в» кылаас үөрэнээччигэ.

КЭРИЭС БЭЛИЭТЭ – МАС ХОЛУУП

Кыайы 75 сылынан,
Алабар Лампаарыкыттан сэрлээ барбыт
Биир дойдулаахтарбытыгар уонна абаҕаларбытыгар
Уйбааннаах Сэмэннэ аныыбын...

Көрдөөн буллум булууннаах халдыабытыгар,
Тиит чылчаалыгар илчиллибит эбэ холуубун.
Көрдөстүм киниттэн аналын кэпсиргээр,
Тиит маска бэлэз буолан, түстүт дьылбатын.

Иилбиттэр эбит кинини эдэркээн уопаттар,
Дуорааннаах сэрлээ аттанар күннэригэр.
Иилбэстээн сирбүттэр чохороон сүгэнн,
Дойдуттан арахсар курус чаастарыгар.

-Сэрлүттэн кыайылаах төннүөхпүт,
Хайаан да эйигин бу тииттэн булуохпүт.
Өлүүттэн ордон, этэҥнэ эрчиллэхпүт.

Илибитигэр ылан эйигин кууһуохпүт.

Эрэнэ, кэтэһэ хаалбыт мас холууп
Эрчимнээх эдэркээн уопаттарын.
Эрчиллбэтэхтэр буолбаат, сорохтор,
Эйэргии кууспатахтар мас холуубу.

Булууннаах халдыабытын эмэн тиитигэр
Билигин даҕаны мас холууп кэтэһэр эмиз.
Алаастарыгар төннүбэтэх саллааттары,
Абаҕаларбын, Сэмэннээх Уйбааны, эмиз.

Эрэнэ, кэтэһэ мас холууп барахсан
Турбута урукку аастымы санама.
Эйэлээх олоххо, кэскилээ угула,
Туруоба ааттарын үйэз ааттата.

С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын
учуутала.

Лиля ПОПОВА,
Сыһыарыны бэлэмнээтэ Елена МАКАРИНСКАЯ.

КЫАЙЫ!

1945–2020

— ИЙРЭХ ТЫЛЫНАН —

Ийэм кыайыны уһансыбыта

Улуу Кыайы үбүлүйдээх сылынан, оччотообу кэмгэ оонньооботох оё сааһы билбит, эрэйи энээринэн тэлбит, эйэлээх олох туругуларын туһугар көмүс көлөһүнүн тохпунт, Кыайыны уһансыбыт ийэм Мария Петровна Леханова (Лиханова) туһунан ийрэх тылынан сырдатан ааһарга сананым.

Ийэм 1929 сыллаахха кулун тутар 2 күнүгэр Горнай улуунун Мананы нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Төрөппүттэрэ Лихановтар Ханалас улуунун Нөмүгүтүгэр олохсуйбуттара. Ийэтэ Евдокия Семеновна (Чыпчаал Дьэбдиз) үлэни-хамнаһы кыайар хорсун-хоодуот үлэһит этэ. Айылбаттан айдарылаах эмчит, алгысчыт, Оттон аҕата Петр Иванович наһаа сымнаһас, туруу үлэһит киһи эбит. Ийэм бизэс биһиргэ төрөөбүт буолан, албэх уруулардаах-аймахтардаах. Бары үлэни - үөрэҥи өрө тулпунт дьонун мааны ыаллар. Эбэлэрин удьуордаан медикиһтар бааллар, икки кыыс медицинскэй наука хандьыдааттара.

Аба Дойду сэриитэ сабаланаар сааһыгар 1941 сыллаахха ийэм чороччу улаатан эрэр уон иккилээх кыыс эбит. Эр дьон үлэһитэ, кыайылаһа, эдэр-сэнэх өттө утуу-субуу сэриигэ барбыттар. Тыылга хаалбыт кырдыаҕастар, дьахталлар, оё аймах бука бары үлэ фронугар үлэһиттэрэ. Үс сыл иһигэр кыһи-сүөһү биллэ аччаабыта. Элбэх ыал хоргуулан өлүтэлээн барбыта, сор-мун сатыылаабыта.

Эбэбит Дьэбдиз икки кыра оёотун батыһыннара сылдьан. "Эрэйи энээринэн тыыран, саамай ыарахан үлэни үлэһитим", - диһэр. "Оёом Маайам көмө киһитэ буолбута", - диэн ахтара. Сурдьунаан Бүөтүрдүүн ийэлэрин батыһан, улахан дьону кытта тэннэ үлэлииллэрэ. Ийэтэ Дьэбдиз "Коммунизм" колхуоска ыанньыксыгыһыра, сайынын хотуурунан от охсоро, муньыра, кэбиһэрэ, кыһынын от-мас тизийитигэр үлэлиирэ. Ийэм Маайа ийэтин батыһан саас эрдэттэн үс атынан күһүн хойукка диэри Охтөмнөөбү ньиэл баазатыттан тобус буочука көрүүчэйи тизийэн аҕалан, Нөмүгүгэ учуочутунан үлэлиир Груня Чабыкинаҕа туттараллара. Сарсыарда сэттэ бааһынаны кэрийэ сылдьан түнэтэллэрэ. Ийэм тэннэ саппай уопсан, илии-атах буолан, сүүрэн-көтөн, түсүһэн иһэрэ. Бырдах, ооһойу сиһирэ. Атахтара, илиилэрэ бааһыра. Үссэнэр да астары кэмчи, нуорманан буолара. Биһирдэ хаппырыһтаан көрбөтөҕө, харабын уутун киһи-саба илгэн кэбиһэрэ, уутун да хамматар, туран, баттаҕа арбайбытынан барсан иһээхтирэр үһү. Кыһынын Үөс Арыы отун атынан тизийлэрэ. Быһыһтар ийэтэ икки оёуһунан Үс Көлүгэ сийиттэн хаппыт маһы көрдөөн, кэрдэн тизийэрэ. Сугулаанна (билигингинэн хонтуора) уонна кыаммат, сыгар дьонго тизэрдэн биэрэллэрэ. Халыг

таннар танас диэн суоҕа, дэлби тоһоллоро. Кыракий Маайа бөбүөрбүт ийитин айабын сылааһынан ириэрэ сатыыра, муус чонкур тоһмут хаатынкаларын бэйэ-бэйэтигэр охсон атахтарын сылыган көрөрө. Ыстаналыыр саниэ суоҕа. Ийэтин аһынара, көмөлөһөн ырымаахтаһара. Оёус ситэрэ, сайдыыра, мутук итигэстимэр. "Дьоммут-сэргэбит уоттаах сэриигэ, муустаах окуолаҕа сымталлара буолуо" диэн санаан туран, тыылга хаалбыттар түүннэри-күннэри үлэлииллэр эбит. Сэригэ кэмигэр суут-сокуон кытаанах, ордух-хос тыллаһыы суох буолара. Байыаннай үөрэххэ Баһылай Баһылайыс Федоров диэн киһи үөрэтэрэ. Сайынын чалбаһы да тумнарбааха сыылларара, кыһынын хомурах хаарынан окуола хастараллара. Кыраанааҕа быраҕарга, устуруойдаан саллааттыы хаамарга үөрэтэллэрин туһунан ийэбит ахтан кэпсирэр. Хамнас диэни аахсыбааха, хоргуулар-хоргуулат икки ардынан сарсыарда эрдэттэн киһэ харанарыар диэри үлэлииллэрэ. Киһэттин сэриигэ барбыт дьонноругар үтүлүк, кээнчэ тигэн ыыталлара. Онук үлэһит көлөһүн күнүн аахсаллара. Ол аата кыра курулчуаахы бурдук сыһынын

ыһыстарынан мээрэйдээн, эбэтэр кыра кутуу чэйи биэрэллэрэ. Оччотообу салалта сүрдээх кытаанах эбит. Ооньообор кутуйах, тикки хаһааммыт бурдугун ылан итигэстимэр бобуулааҕа - норуот өстөөбүн курдук көрүллэрэ үһү. Ийэм 1945 сыллаахха Өрөгөйдөөх Кыайы күнүн бу баардыы өйдүүрэ. Оччолорго кини уон алталаах кыыс этэ. Аба дойду сэриитин кэмигэр, кыһайбыт курдук, дойдуга уот-кураан сыллар сабаламмыттара. Дьон - сэргэ сүөһү ииттэн-аһаан олоһу буоллаһтарына, от үүммэххэ, сүөһүлэрин эһэргэ күһэллэбиттэрэ. Ханаласка - эмиз улахан кураан турбута, сүөһүлэрин кыстатар отторо суох, буолбута. Оччотообу былаас дьаһалынан ийэм аах үс кыыс буолан, Чурапчыга "от сии" диэн көһөн барбыттар. Көһөн да диэн, тулар бэйэлэрэ бараахтаабыттар. Боотуруускай улууһугар Чурапчыга, саамай суола-иһэ суох түгэх сыгар Кытаанах нэһилиэгэр тийбиттэр. 1948 сылтан уон тобус саастаах кыыс колхуоска ыанньыксыгынан үлэһиттэринэн барар. Биһир да күн өрөбүлэ, уопускаа суох үлэтин аартыга сабаланаар. Биһирдии ыанньыксыт сүүрбэчэли ынабы көрөрө. Ньирэйдэрин бэйэлэрэ бизбэйдииллэрэ. Төрүөхтээх ынахтарын манаан, сорох ардыгар утуйбаттар да эбит. Оччотообу сорох салайааччылар үлэһиттэри оёо курдук мөбөр эбиттэр, эбиитин ньирэй өллөбүнэ, бэйэлэриттэн төлөттөрөллөрө үһү. 1967 сыл ахсынньы ыйтан колхуостары холбоон, биһир улахан "Субуруускай" колхуоһу тэрийбиттэр. Олох сыһыа көһөн барбыт Ийэм сыллата оёолонорун быһыһыгар, тус былаанын толорууга кууһун харыстаабааха үлэһиттэ. Оччолорго сайын сайылыкка тахсыы, күһүн оторого көһүү, кыһын кыстыгы булуу түбүгэ хаһан да бүппэт этэ. Аны

күһүн хотон сыбаа, саах таһаарыта уо.д.а. түбүк, үлэ күөрэйэ тура. Ынахтарын күннэ үстэ ыыллара. Бэксиринэ олох хойукка диэри суоҕа. Онон бэйэтэ килиэп буһаран, улахан дьиз кэргэни аһатан, таныннарар, сүүрбэчэ ынабы ыан, абыс оёотун көрөн, бөбөйдээн улаатыннарбыта. Кыһынын сүөһүлэрин барытын илиилэринэн таһан уулалаттара, мас уһааттарга туоннанан көөнньөрбөнү буһаран бэлэмнээбиттэрин, хоруудаҕа кутан ситэллэрэ. Өссө эбии аһылыкка анаан, дулба буһаран биэрэллэрэ. Аһабыт ынахтар үтү бөбөтүн биэрэллэрэ. Ынахтар саас букатын "бэрийнэ" курдук уойан тахсаллара. Биһиги, оёолор, эмиз борбуйбутун көтөбөөт, дьоммутугар көмөлөһөр этибит. Ньирэйдэргэ битэмиин буоллун диэн, унуоһу муньыан, уматан, күлүн үккэ булкупан иһэрдэбит, мизли оргутан эбии аһылык оһорон ситэтэрэллэрэ. Солхуос сүөһүтүн көрөллөрүн-истэллэрин таһынан, аны кэтэх хаһаайыстыбаларын көрөллөрө. Сэлпэрээтэрдээн үтүтэрин араараллара. Дьэ, түбүктээх сыраалах үлэни көрөн кэлээхтээтэҕэ. Билинни курдук биһир да механизированнай хотон диэн суоҕа.

Ийэбит кулуупка кэнсир, киһэ көрдөрө, куруук оёолорун батыһыннаран илдьэр этэ. Ыһахтарга сиидэс былааччыны тигитэли охсоро. Кыһынын баата ыстаан, үтүлүк, куобах тириитин имитэ охсон барыбытыгар бэргэзэ тикитэ баар буолара. Олус көнө, судургу майгылаах, чизинэй, үлэһит буолан куруук дьонго-сэргэҕэ ыгыктанара, сөбүлэтэрэ. Ити курдук, бочуоттаах сынньаланна барыар диэри үлэһиттэ. Инчэбэй хотонго үлэһит, куруук эрһиинэ салпыһынан сылдьан, ыарахан үлэттэн дорусбуһата мөлтөөбүтэ. Иккитэ утуу-субуу ыараханник ыалдьан, инсуллуу сылдыһыта, хараһынан көрбөт бастагы группалаах инбэлиит буолбута.

Аҕабыт Андрей Петрович Манасыгов - Томпоттон төрүттээх. Оёо эрдэбиттэн сааһын тухары сылгыһыт этэ. "Аҕабын төрүт өйдөөбөппүн" диһэр, ийэтэ Болтоноттон төрүттээх Мария Петровна Иванова 95 сааһыгар диэри олоһубута. Төрөппүттэrim уонна оёолонмуттар. Икки оёо кыра сылдьан суох буолбуттара. Онон биһиргэ төрөөбүт ахсыа этибит.

Аҕабыт оёо сылдьан дьон хоргуулан өлбүтүтүн элбэхтик көрбүт буолан "аһааҕына" кэпсии-кэпсии ытамныһыра. "Сүөһү тириитинэн бүрүллүбүт аан бүрүөһүнүн мииннээн тыһынаах хаалбыппыт", - диэн куруук ахтара, килиэбэ төрүт мээҥэ быраахтарбат этэ. "Хоргуулартан ордуу ыарахан суох", - диһэр. Быраата Бүөтүр интэринээккэ олоһубут. Биһирдэ эмэ кэллэбинэ, хаатынкатын түгэйттэн кэһиитин - хаппыт хорчуосканы таннары тутан биэрэрэ наһаа минньигэс буолара үһү.

Ийэбит улаҕа эппизтинэстээх, чизинэй буоларга, бэйэ-бэйэргэ истин сыһыанна, наада тирээтэбинэ,

көмөлөсүһэргэ, эйэлээх буоларга бэйэтин үтүө холобурунан ииппитэ. Оёо сылдьан кыһыһыра, тымта, хаһыһыты сылдыһарын истибэтэбим. Холку, намыһа, аһыах саналаах буолара, Хаһыаты ааһара, сахалыы бизриилэри көтүлпэккэ көрөрө, араадыһыны истэрэ, политиканы сэнээрэрэ. Ол сонунун күн аайы, дойдуга туох буола турарын куруук кэпсирэр. Былыр 1965 сылларга почтаҕа суруйтаран куукулаһар, киһнэ артыыстарын кампилиэк откыркаларын, сылаас үрүн түү былааттары сакаастаан ылаар. Оччотообу оёолор онтон ордуу дьоллонорбун суох этэ. Ыраахтан дьизбитин ахтан аҕай кэлэрбит. Кэлээт, фермаҕа ааһарбыт. Ийэбит буһарыт алаадытын сыта ыраахха диэри дыргыйар буолара. Кини балыһаҕа бардаһына, дьизбит иһэ иһийэрэ, кураанахсыһара Аҕабыт туоххаһыан саната-ингэтэ аһыһаан хаалара. Кини ийэбитин олус харыстыһыра: "Маайам баар буолан олоһобун", - диһэр. Куруук ынах ыһан, саах күрдээн көмөлөһөр этэ. Эн-мин дэһэн, остуолга оһорон арғыһы наллаан чэйдэрин иһэллэрэ, күннээби түбүктэрин кэпсэтэллэрэ, былаанньыллара бу баар курдук. Ийэлээх аҕам нус - хас олоһубут олохторун түгэннэрэ оёо сааһым сырдык өйдөбүлэ буолан, дууһабар суураллыбаттыы ингэн хаалбыттар. Аҕам сылгыһыттар биригэдиһирдэрэ буола сылдыһыта. Онон сылгыларын үөрүн, кулуннарын иккиэн көмөлөһөн ааһаллара, суоттууллара. Төрөппүттэrim барахсаттар олус амарах дууһалаах дьон этилэр. Аймахтарыгар куруук көмөлөһөллөрө. Бэйэ-бэйэлэрин олус өйдөһөллөрө, наһаа эйэлээх, истин сыһыаннаах этилэр. Ньир - бааччы 39 сыл устата ыал буолан олоһубуттара. Ийэбит барахсан Арыылааһын олус таптыһыра, дьонун-сэргэтин ааһа ахтара.

Аҕам сэригэ сылларыгар оёо сылдьан үчүгэй үлэтин иһин Сталин илии баттаһыннаах Бочуотунай грамоталаах. Таанка ойуулааһын иһин сэргээн көрөр этибит. Элбэх мэтээллэрдээҕэ. Кулуну ылыһыга үрдүк көрдөрүүнү ситиһэн, өрүү бастыһынар кэпсэлэригэр сылдыһа. Үс төгүл Москва куоракка норуот хаһаайыстыбатын быыстапкатыгар ынырыллыбыта. Тьаа сиригэр улаппыт, олоһубут, ыраах сирдэринэн тэлэһийбэтэх киһи, мункуга бэрт буолан, биһирдэ да барбатаҕа. "Ол дойдуга уулуссаҕа чэпчэтинэр сир суох диһиллэр, эрэсиминэн аһыһылар, наһаа эрэйдэнэллэр үһү ээ", - диэн олох кыккыраачы аҕаастанар этэ. Биһиги, оёолор, собуруу дойду кэһиитин сизри, ыһыахыһытын олус баһарар этибит. Аҕабын дьон-сэргэ таптаан, түргэн туттуулааһын, сыдыамын, булугаһын, сыһыы өйдөөбүн, олоһо ураты көрүүлэрдээһин иһин "Уол оёото, Уол Ноһой" диһиллэрэ. Сылгыһыттарга наастаабынньык этэ. Биһир дьонугар элбэх кэпсээннээх, сэлэһиннээх этэ. Куруутун ыалдыһытаах, хоһоһолоох буоларбыт. Аҕабыт барахсан "ат үрдүттэн түспөккэ сылдьан", ыараханник ыалдьан, баара-суоҕа 69 сааһыгар, 1994 сыллаахха күн сириттэн барбыта.

Ийэбит үлэттэн булбут дьоло буолар - оёолорун үлэни таптыһырга, сыаналыһырга ииппитэ. Сиргэ төрөөн, айыт айыһыһыттарын алгыһынан таппаллаах кэргэн, элбэх оёо көмүс ийэтэ, бизэ уонча сизн, хос сизн дьонун эбэтэ. Киһини үлэ кизэргэтэр. Саха сэмэй, үлэһит дьахтарын сыраалаах үлэтэ сыаналанан, элбэх мэтээллэринэн, уордьаннарынан наһараадаламмыта. Альбомна угуллубут үгүс элбэх Бочуотунай грамоталара, махтал суруктара, оёолорун, ситэтэрин сэмэй ситиһиллэрэ олоһо киллэрсибит кылаатын кэрэһэллиллэр. Оһорон кэлбит оһобун оһуордаах ойуутун оёолорун, ситэтэрин олоһо ситиһиллэрэ кэпсипиллэр.

Анна АНДРОСОВА,
М. П. Леханова кыһыһа

— УЛУУ КЫАЙЫ 75 СЫЛЫНАН —

БУОЙУН АБАБЫТ

Биһиги абабыт, эһэбит, хос эһэбит Дмитрий Лазаревич Васильев 1915 сыллаахха урукута Ленинскэй оройуон, билингитэ Ньурба улууһун Чаппанда нэһилиэгэр дыаданы кэргэннэ төрөөбүтэ. Абата ыл хамначчыта этэ. Онон дыоно кыаммат буолан, кыайан үөрэммэтэбэ.

Бэрт кыра сааһыттан үлэбэ эриплэн улааппыта. Бэйэтэ бабатынан, кийиттан уларсан аабарга, суруйарга үөрэммитэ. 1930 сыллаахха комсомолга киирбитэ. Оччотосу ыччат бастаан иһэр аранатын бэрэстэбиитлэ буолан олох оргуйар үөһүгэр сылдыбыта. Бүтүүн үөрэхтээһиннэ хабыллан, улахан дыон оскуолатыгар үөрэнэ киирбитэ.

1934 сыллаахха комсомол путевокатынан Алданга көмүс бырамыысыланнаһыгар үлэһии барбыта. 1936 сыллаахха дойдутугар эриглэн кэлбитэ уонна бэйэтин нэһилиэгэр «Өктөөбүр төлөнө» колхуоска үлэстэбитэ. Ханнык бабарар үлэбэ эппиэтинэстээхтик

сыһыаннаһара, ис сүрэхтээһин ылсара, үтүө түмүктэри ситиһэрэ. Дьэ, ити иһин ыччаттар бэйэлэрин лиидэрдэринэн билинэн, комсомол сэкирэтээринэн талбыттара. 1938 сылтан Аба дойду сэриитин фронтугар ынырыллыар диэри биригэдьиirinэн үлэлээбитэ.

1941 сыл. Бу суостаах сылы ама ким умнуой?! Аана суох алдьархайы абабыт сэрии бааһа, өстөөхү утары кырыктаах кыргыһыга бүгүммү биһиги эйэлээх олохтут туһугар тыыннарын толук уурбут буйууннар дьэ кэргэттэрин сүрэхтэригэр, өйдөрүгэр-санааларыгар үйэлэргэ сөнөн сырыттаба.

Биһиги абабыт Дмитрий Лазаревич 1941 сыл от ыйын 1 күнүгэр сэриигэ барар бэбизскэни туһута. Бастаан Калининскэй уобаласка сулуспалаабыта. Ити сыл ахсынныгыгар арбаа фронттаах сэрии буолууларыгар сылдьан уна атабар бааһырыта. Балтараа ый госпиталга эмтэнэн баран сэрии толоонугар эригиллэбитэ. Бииргэ сулуспалыырга саха уолаттарыттан соботох хаалбыта, элбэх бойобуой доботторун сүтэрбитэ.

Сэбизскэй Аармыйабы 1942 сылга диэри 1289-с стрелковой полкада сулуспалаабыта. Ити дыыл муус устар ыйга Сталинград таһыгар тийбитэ. Онно бумбалааһынна түбэһэн улаханлык эмсэҕэлээн, госпиталга киирбитэ. Итиннэ 8 ый сытан, 3 эппэрээсийэни ааспыт. Буйуун хорсундук сэриилэспитин иһин хас да бойобуой набаарадалардаах. Дойдутугар 1943 сыл алтынны ыйга уна илиитигэр улахан бааһырылаах төннөн кэлбитэ. Дойдутугар эриглээт, колхуонугар үлэлээн барбыта.

Абабыт, эһэбит, хос эһэбит Дмитрий Лазаревич Васильев 1956 сылтан ОСКП чилиэнэ, иккис группалаах сэрии инбэлиитэ этэ. Уон оҕону төрөтөн, илэн, улаатыннарар, чизинэйдик үлэлээн-хамсаан 1985 сыллаахха орто дойду олобуттан туораабыта. Кини курдук сэрии уотун ортотунан ааспыт саха буйууннарын ааттара, кинилэр онорбут дыялалара үйэлэр тухары умнуллубат.

Кыыһа Людмила МАРКОВА, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, уола Борис ВАСИЛЬЕВ, СӨ бэчээтин туйгуна.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү кэрэммин, абабытын, эһэбитин, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх учууталын, Араассыйа үөрэхтээһинин туйгуунун, Н.К. Крупская аатынан биризмийэ лауреатын, «Азия оболоро» фонда стипендиатын, СӨ учууталлар учууталларын Василий Николаевич КОРКИНЫ ыам ыйын 28 күнүгэр 70 сааскын туолбуккунан, итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Төрөөбүт улууһун сайдарын туһугар үлэлээн-хамсаан, салайсан, үгүс үлэни ыытыһан кэллэн.

Улууска үөрэх зйэгтэ сайдарыгар тус кылааккын килэрсибиккин диринник сыаналыбыт, кизн туттабыт.

холобур оностоубут. Чэгиэнник сылдьан, олоххо дьулуураунаан, ыллыктаах санаабынан субэ-ама, күүс-көмө буолан чугас дыонун, оболорун, сизиннэрин сылаас сыһыаннарыгар уауттанан, этэннэ сырыт!

Кэрэммин, оболорун, сизиннэрин.

Ытыктыыр тавыбытын, убайбытын Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх учууталын, РСФСР Үөрэхтээһинин туйгуунун, Н.К. Крупская аатынан биризмийэ лауреатын, «Азия оболоро» фонда стипендиатын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин учууталлар учууталларын Василий Николаевич КОРКИНЫ 70 сааскын туолар үбүлүүдү күнүгүнэн, үтүмэн үөрүүнү-көтүүнү, кэрэни бабарарыт, сахалыы сайбас эбэрдэлиит аныыбыт! Инникитин дабаны, иннин дикки эрчимнээхтик, ылсыбыккын ыһыктыбакка, ыарахан дикн чабыйбакка, ылдыар дикни билбэккэ, уустук дикн толлубакка, туруоруммут сыалын туруорсан, сабалаабыт санаабын салайан, туһутун туһан истин, талбытын табыллан истин! Кэрэбэ-үтүөбэ тардыһан, Эн сахалыы мындыр санаабынан, эбэрдик эрчимнээх күүскүнэн, үрдүк ситиһиһээх үлэһинэн, дыон-сэргэ ытыктабылын ылан, дыонун сааскар үктэнэн, дыон-сэргэ тохтоолон! Толкуйдаабыккын тобула, санаабыккын саргылыы сырыт дикн, алаыс бастыгын аныыбыт, эбэрдэ эриккэһин этэбит!

Эбэрдэни кытта Ивановтар, Кажениннар, Петровтар, Трофимовтар, Дьокуускайтан Божедоновтар, Кытайтан Цулар, Дьокуускайтан Чуковтар.

Араассыйа суруйааччыларын уонна суруналыыстарын сойууһун чилиэнин, Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын үтүөлээх үлэһитин, Холбоо нэһилиэгин Бочуоттаах гражданын Павел Петрович ФЕДОРОВЫ уонна Араассыйа суруналыыстарын сойууһун чилиэнин, «Араассыйа потребкооперациятын сайдыытыгар кылаатын иһин» уордьан кавалерын, Чурапчы нэһилиэгин Бочуоттаах гражданын Герасим Степанович ПЛАТОНОВЫ 70 сааскытын туолбут үбүлүүдү күнүгүнэн эбэрдэлиибит!

Эһиги суруйар-бичийэр талаангытынан элбэҕи ситиһиккитин билэбит, кизн туттабыт. Төрөөбүт улуускут хаһыата «Сага олох» сайдыытыгар суруналыыс быһытынан араас тизмэбэ суруйарытын үрдүктүк сыаналыбыт.

Багаребыт сааһырыга хам батталпакка, этэннэ сылдыарытыгар, айар аартыккыт аһаҕас буоларыгар, сытыы бөрүбүт сыппаабатыгар!

«Сага олох» хаһыат кэллээтиибэ, суруналыыстар сойуустарын Чурапчытаагы тэрилтэтэ.

— КӨР-СЭРГЭЭ —

НВК САХА

«Сага» НКХ ханаалын
бэс ыйын - 1-7 күнүнээби бырагыраамата

НВК САХА

Бэс ыйын 1 күнэ Биидизинник 06:00 - Бастын клип 12+ 06:15 - Будь здоров! 12+ 07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 08:00 - Дьэһиттэр олорун! 09:30 - Ого көмүскэтин үлүгэр 6+ 10:15 - Фиксик 6+ 10:30 - Мультифильм 6+ 10:45 - Ого саас ыллыыр 6+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Тыыннаах дорбон 13:15 - Солдатские истории 13:20 - Бессмертный подвиг матерей 12+ 13:25 - Фонд памяти 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Чэгиэн-чэбдик буолуорун 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Полярная звезда 6+ 16:00 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 16:15 - Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат! 12+ 16:45 - Аал-луук мас 12+ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Дойдум дыоно 12+ 18:30 - Айсблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - Александр Самсонов. Творческая дружба с поэтами Якутии 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 21:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 21:45 - «Сырдык сүүрээнэ» сулуустарын 6+ Бэс ыйын 2 күнэ оптуорунуук 06:00 - Бастын клип 12+	06:15 - Будь здоров! 12+ 07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьэһиттэр олорун! 09:30 - Я-молодой 12+ 10:15 - Фиксик 6+ 10:30 - Мультифильм 6+ 10:45 - Сайын кэлбитинэн! 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Тыыннаах дорбон 13:15 - Солдатские истории 13:20 - Бессмертный подвиг матерей 12+ 13:25 - Фонд памяти 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Чэгиэн-чэбдик буолуорун 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Полярная звезда 6+ 16:00 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 16:15 - Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат! 12+ 16:45 - Аал-луук мас 12+ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Дойдум дыоно 12+ 18:30 - Айсблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - Александр Самсонов. Творческая дружба с поэтами Якутии 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 21:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 23:00 - «Весна и лето» концерт государственного симфонического оркестра «Symphonica ARTS» 6+	Бэс ыйын 3 күнэ сэрэдэ 06:00 - Бастын клип 12+ 06:15 - Будь здоров! 12+ 07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьэһиттэр олорун! 09:30 - Я-молодой 12+ 10:15 - Фиксик 6+ 10:30 - Мультифильм 6+ 10:45 - Сайын кэлбитинэн! 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Тыыннаах дорбон 13:15 - Солдатские истории 13:20 - Бессмертный подвиг матерей 12+ 13:25 - Фонд памяти 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Кэл, олох, сэрэгэһиэх 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Полярная звезда 6+ 16:00 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 16:15 - Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат! 12+ 16:45 - Аал-луук мас 12+ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Дойдум дыоно 12+ 18:30 - Айсблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - Тыыннаах дорбон 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 21:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 23:00 - «Сүтүрүү»	Бэс ыйын 4 күнэ чэппиэр 06:00 - Бастын клип 12+ 06:15 - Будь здоров! 12+ 07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьэһиттэр олорун! 09:30 - Я-молодой 12+ 10:15 - Фиксик 6+ 10:30 - Мультифильм 6+ 10:45 - Сайын кэлбитинэн! 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Тыыннаах дорбон 13:15 - Солдатские истории 13:20 - Бессмертный подвиг матерей 12+ 13:25 - Фонд памяти 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Чэгиэн-чэбдик буолуорун 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Полярная звезда 6+ 16:00 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 16:15 - Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат! 12+ 16:45 - Аал-луук мас 12+ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Дойдум дыоно 12+ 18:30 - Честный разговор 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - Тыыннаах дорбон 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 21:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 23:00 - «Сүтүрүү»	Бэс ыйын 5 күнэ бээтинсэ 06:00 - Бастын клип 12+ 06:15 - Будь здоров! 12+ 07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьэһиттэр олорун! 09:30 - Я-молодой 12+ 10:15 - Фиксик 6+ 10:30 - «Пластимир» мультифильм 6+ 10:45 - Сайын кэлбитинэн! 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Тыыннаах дорбон 13:15 - Солдатские истории 13:20 - Бессмертный подвиг матерей 12+ 13:25 - Фонд памяти 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Кэл, олох, сэрэгэһиэх 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Полярная звезда 6+ 16:00 - Төрөөбүт дойдубун таппыбын! 6+ 16:15 - К дню эколога 12+ 16:45 - Аал-луук мас 12+ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Сэрии хаһан да буолбатын! 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Дойдум дыоно 12+ 18:30 - Айсблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - Тыыннаах дорбон 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 21:45 - Ырыа кизэһэ 6+ 23:00 - «Сүтүрүү»	21:45 - «Хатан» уус-уран кино 12+ 23:00 - «Талтап тыына» Варя Парисова кэнсирэ Бэс ыйын 6 күнэ субуота 06:00 - Бастын клип 12+ 06:15 - Будь здоров! 12+ 07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьэһиттэр олорун! 09:30 - Я-молодой 12+ 10:15 - Фиксик 6+ 10:30 - «Пластимир» мультифильм 6+ 10:45 - Сайын кэлбитинэн! 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Тыыннаах дорбон 13:15 - Солдатские истории 13:20 - Бессмертный подвиг матерей 12+ 13:25 - Фонд памяти 12+ 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Чэгиэн-чэбдик буолуорун 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - К Пушкинскому дню. Метель. Симфонический оркестр «Symphonica ARTS» 6+ 16:15 - К дню русского языка 12+ 16:45 - Аал-луук мас 12+ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Сайын кэлбитинэн! 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Ис сурактан 6+ 20:15 - Сайын кэлбитинэн! 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - «Сүрүм агарын» - Эрхээн кэнсирэ 6+ 23:30 - Клевая рыбалка 12+	Бэс ыйын 7 күнэ баскыһыанньа 06:00 - Бастын клип 12+ 06:15 - Будь здоров! 12+ 07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 07:30 - Кэл, олох, сэрэгэһиэх 12+ 08:30 - Будем вместе 12+ 08:45 - Хранители времени 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 10:00 - Ырыа кизэһэ 6+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Сайын кэлбитинэн! 12:30 - Тыыннаах дорбон 13:15 - Солдатские истории 13:20 - Бессмертный подвиг матерей 12+ 13:25 - Фонд памяти 12+ 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Төрөөбүт дойдубун таппыбын! 6+ 14:00 - Кэл, олох, сэрэгэһиэх 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Полярная звезда 6+ 16:00 - Төрөөбүт дойдубун таппыбын! 6+ 16:15 - Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат! 12+ 16:45 - Аал-луук мас 12+ 17:30 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Ис сурактан 6+ 20:15 - Сайын кэлбитинэн! 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Ыллаа-ыллаа 6+ 21:45 - «Сүүрдээх олохтун ырыабыр тыһыын» - Байбал Сэмэнэл кэнсирэ 6+
---	--	--	--	---	--	--

Дүйнөдөгү бачкалар барылыгы: 16 ч 00 м. Бачкалар барылыгы: 16 ч 00 м. "Санта-Олимп" республикалык ишканалары жана 28.05.2020 с. өрсөткүч бачкаларга